

სწავლებისა და შეფასების ელექტრონული სისტემის ზოგიერთი საკითხი არაქართულენოვან ჯგუფებში

ჩოხარაძე მარიამ

შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ბათუმი

<https://doi.org/10.52340/idw.2021.545>

აბსტრაქტი. სწავლების დაგეგმვისა და განხორციელების პროცესში შეფასებას მნიშვნელოვანი ადგილი უჭირავს. შეფასება არის სასწავლო მიზნების მიღწევის ხარისხის დამდგენი მონაცემების შეგროვების, აღრიცხვისა და ანალიზის მუდმივი პროცესი, ენის შემსწავლელთა წარმატებისა და პროგრესის თანამიმდევრული შესწავლა.

მოცემულ ნაშრომში ვეხებით ქართულის, როგორც უცხო ენის სწავლების და შეფასების საკითხებს; განვიხილავთ, უპირველესად, სასწავლო პროცესთან დაკავშირებულ ზოგიერთ სტრატეგიას, აქვე წარმოვადგენთ ჩვენეულ ინოვაციას შეფასების სისტემაში. ეს ის სიახლეა, რომელზეც ვმუშაობდით კოლეგებთან ერთად ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტში მოკლევადიანი საგანმანათლებლო პროგრამის „ქართული ენა უცხოელთათვის“ ფარგლებში.

ნაშრომში შესაბამისი მასალის მოხმობით განვიხილავთ, თუ როგორ შეიძლება ამა თუ იმ ელექტრონული რესურსის გამოყენება კონკრეტული ენობრივი კომპეტენციების გასავითარებლად და ცოდნის შესაფასებლად. აქვე აღვნიშნავთ, რომ სტატიაში, ძირითადად, გადმოცემულია ჩვენი პირადი გამოცდილება, რომელიც სწავლების პროცესში დაგვიგროვდა, ის სიახლეები, რომელთა დანერგვაც ვცადეთ არაქართულენოვან მსმენელთა ჯგუფებში.

საკვანძო სიტყვები: სწავლება, შეფასება, მოსმენა, გაგება, გააზრება.

სწავლების დაგეგმვისა და განხორციელების პროცესში შეფასებას მნიშვნელოვანი ადგილი უჭირავს. შეფასება არის სასწავლო მიზნების მიღწევის ხარისხის დამდგენი მონაცემების შეგროვების, აღრიცხვისა და ანალიზის მუდმივი პროცესი, ენის შემსწავლელთა წარმატებისა და პროგრესის თანამიმდევრული შესწავლა.

მასწავლებელმა უნდა იცოდეს, თუ რა, როდის, რატომ და როგორ უნდა შეაფასოს. იგი, პირველ რიგში, გეგმავს, თუ რა შედეგს (ან შედეგებს) სურს რომ მიაღწიოს; შემდეგ გეგმავს, თუ როგორ შეაფასოს, აღწევს თუ არა იგი ამ შედეგს და ბოლოს, განსაზღვრავს იმ საშუალებებს, რომლითაც იგი ამ შედეგის მიღწევას შეეცდება. შეფასების პროცესში დგება რამდენიმე მნიშვნელოვანი კითხვა:

- რისთვის ვაფასებთ? (- შეფასების მიზანი)
- რას ვაფასებთ? (- შეფასების საგანი)
- როგორ ვაფასებთ? (- შეფასების ხერხები, ინსტრუმენტები)
- ვის ვაფასებთ? (- შეფასების ობიექტი)
- როდის ვაფასებთ? (- სიხშირე, რა ვადები) (გაბუნია... 2011: 4).

მოცემულ ნაშრომში ვეხებით რა შეფასების საკითხებს, განვიხილავთ, უპირველესად, სასწავლო პროცესთან დაკავშირებულ ზოგიერთ სტრატეგიას, აქვე წარმოვადგენთ ჩვენეულ ინოვაციას შეფასების სისტემაში. ეს ის სიახლეა, რომელზეც ვმუშაობდით კოლეგებთან ერთად ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტში მოკლევადიანი საგანმანათლებლო პროგრამის „ქართული ენა უცხოელთათვის“ ფარგლებში.

ერთი მხრივ, თავად უცხო ენის სწავლების მიდგომების შეცვლამ და, მეორე მხრივ, საინფორმაციო ტექნოლოგიების განვითარებამ მნიშვნელოვანი გავლენა მოახდინა ზოგადად სასწავლო პროცესის ფორმირებაზე. თანამედროვე შემსწავლელებისათვის ელექტრონული აპლიკაციების გამოყენება მათი ყოველდღიური ცხოვრების განუყოფელი ნაწილია, ამდენად, სასწავლო კურსში მათი ინტეგრირება სასწავლო პროცესის სრულყოფის მეტ შესაძლებლობას იძლევა.

ქვემოთ განვიხილავთ, თუ როგორ შეიძლება ამა თუ იმ ელექტრონული რესურსის გამოყენება კონკრეტული ენობრივი კომპეტენციების გასავითარებლად და ცოდნის შესაფასებლად. აქვე აღვნიშნავთ, რომ ნაშრომში, ძირითადად, გადმოცემულია ჩვენი პირადი გამოცდილება, რომელიც სწავლების პროცესში დაგვიგროვდა, ის სიახლეები, რომელთა დანერგვაც ვცადეთ არაქართულენოვან მსმენელთა ჯგუფებში.

საკამათო არაა, რომ სწავლების პროცესში მულტიმედია საშუალებების დანერგვას, მეორე ენის სწავლებაში ელექტრონული საშუალებების ინტეგრირებას ბევრი უპირატესობა აქვს. ბუნებრივია ისიც, რომ უკანასკნელი ათწლეულების განმავლობაში კომპიუტერი და მასთან დაკავშირებული ელექტრონული საშუალებები სულ უფრო მზარდ როლს თამაშობს საგანმანათლებლო პროცესის მიმდინარეობისას. „ციფრულმა რევოლუციამ“, ცხოვრების თითქმის ყველა სფეროს მსგავსად, მნიშვნელოვნად შეცვალა სასწავლო გარემოს ლანდშაფტი. თუკი არც თუ ისე დიდი ხნის წინ პირისპირ (Face To Face) სწავლება უალტერნატივო სასწავლო გარემოდ მიიჩნეოდა (სადაც მედია იყო დაფა, ინფორმაციის ცალმხრივად გავრცელებისათვის მეტად მოსახერხებელი საშუალება), ინფორმაციული და კომუნიკაციური ტექნოლოგიების შესაძლებლობების განვითარების კვალდაკვალ მას გამოუჩნდნენ კონკურენტები შერეული და ელექტრონული განათლების სახით. ახალი ტიპის სასწავლო გარემოს ფორმირება ბუნებრივად მოითხოვს ახალი საგანმანათლებლო მეთოდების დანერგვას, რომლებშიც ინტეგრირებულია ICT (ინფორმაციული და კომუნიკაციური) ტექნოლოგიები პედაგოგიური და საგანმანათლებლო ამოცანების შესასრულებლად. იგულისხმება საგანმანათლებლო მეთოდები, რომელთა დამკვიდრებისა და დანერგვისათვის კომპიუტერი გამოყენებულია, როგორც შუამავალი შემსწავლელსა და მასწავლებელს შორის. როგორც ზემოთ აღვნიშეთ, მეორე/უცხო ენის დაუფლება ხანგრძლივი და რთული პროცესია, რომელიც ენის შემსწავლელისაგან მოითხოვს მაღალ მოტივაციას, სურვილს, ნებას, ენერგიას, დროს და ა. შ. კურიკულუმისა და კურსის ავტორთა, აგრეთვე საგნის პედაგოგთა ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ამოცანას სასწავლო მიზნების შესაბამისი ინსტრუმენტების კურსში ჩართვა და იმპლიმენტაცია უნდა წარმოადგენდეს, რათა გაამრავალფეროვნოს, გაამდიდროს, გაადვილოს სწავლა-სწავლების პროცესი და, რაც არანაკლებ მნიშვნელოვანია, დაუახლოვოს ის ქართული ენის შემსწავლელთა ბუნებრივ და მოხერხებულ გარემოს. თუკი გავითვალისწინებთ, რომ თანამედროვე შემსწავლელთა აბსოლუტური უმრავლესობა „ციფრული რევოლუციის“ შემდგომი თაობის წარმომადგენელია, რომელთათვისაც ელექტრონული საშუალებები ყოველდღიური ცხოვრების ნაწილია, ინფორმაციულ-ტექნოლოგიური საშუალებებით კურსის გამდიდრების მნიშვნელობა სრულიად აშკარა ხდება, რადგან ეს მათთვის მეტად კომფორტული გარემოს შექმნის შესაძლებლობას იძლევა (გოჩიტაშვილი, 2013: 22). რასაკვირველია, სასწავლო პროცესში ელექტრონული საშუალებების გამოყენება არ არის თვითმიზანი. ტექნიკური მხარდაჭერის უზრუნველყოფა მნიშვნელოვანი პირობაა ენის კურსის წარმატებისათვის, თუმცა, ის მაინც მედიაა, „დამხმარე საშუალებაა და, პირველ რიგში, კურსის შინაარსსა და მისი მიწოდების მეთოდოლოგიაზე უნდა გამახვილდეს ყურადღება“ (გოჩიტაშვილი... 2010: 131).

მიუზღრუნდეთ შეფასების თემას: როდესაც ვსაუბრობთ არაქართულენოვან ჯგუფებზე, „შეფასებაში“ ვგულისხმობთ ადამიანის მიერ ენის გამოყენების უნარის შეფასებას. უნდა გაიმიჯნოს შეთვისების შეფასება ენის ფლობის შეფასებისგან; შეთვისების შეფასება არის გარკვეულ დავალებათა შესრულების შეფასება ანუ იმის შეფასება, რაც ასწავლეს. ეს შეფასება ორიენტირებულია სასწავლო კურსზე. ენის ფლობის შეფასება კი ენის პრაქტიკული გამოყენების ჩვევების შეფასებაა. და ბუნებრივია, როგორც აღვნიშნეთ, დიდი მნიშვნელობა

ენიჭება იმ საშუალებათა დადგენას, რითაც მასწავლებელმა სასურველ შედეგს უნდა მიაღწიოს.

ელექტრონულ საშუალებათა მრავალმხრივი დანერგვა სასწავლო პროცესში თანამედროვე ეპოქის არსებითი პროცესია. ამჟამად არსებობს სხვადასხვა კომპიუტერული სისტემა, რომლებიც გამოიყენება როგორც სწავლების პროცესში, ასევე ცოდნისა და უნარ-ჩვევების შემოწმებისა და შეფასების მიზნით. პროგრამული სისტემით ცოდნის გამოვლენა და შეფასება სასწავლო პროცესის სრულყოფის ერთ-ერთი გზაა. ამ მიზნით ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტში 2011 წელს დაინერგა ცოდნის გამოვლენისა და შეფასების კომპიუტერული სისტემა – „Kiber - 1“, რომლის ბაზაზე შესაძლებლობა გვეძლევა, ჩავატაროთ პრაქტიკული მეცადინეობები, მიმდინარე შეფასებები და დასკვნითი გამოცდები. მივცეთ სტუდენტებს საშუალება, დამოუკიდებლად შეამოწმონ საკუთარი ცოდნა (კომპიუტერული უზრუნველყოფა ასოც. პროფ. ო. ნაკაშიძე). უნდა აღინიშნოს, რომ ხსენებულ სისტემას ბევრ მსგავს პროგრამულ სისტემასთან შედარებით გააჩნია რიგი უპირატესობანი, კერძოდ:

- ✓ მნიშვნელოვნად გამარტივებულია ტესტების შედგენის პროცესი;
- ✓ ტესტები შეიძლება იყოს როგორც ღია, ასევე დახურული, მარტივი ან რთული, რაც ქულათა დიფერენცირების საშუალებას იძლევა.
- ✓ ღია ტესტებში მაქსიმუმ 7 სავარაუდო პასუხიდან, შეიძლება იყოს მაქსიმუმ 3 სწორი პასუხი;
- ✓ დახურული ტესტის ან ამოცანის სწორი პასუხები სტუდენტმა უნდა ჩაწეროს შესაბამის სვეტში და ამ სახის ტესტებში სწორი პასუხების რაოდენობა არ არის შეზღუდული;
- ✓ ტესტები შეიძლება დავალაგოთ საკითხებისა და თემების მიხედვით და გამოკითხვისას გამოცდაზე გავიტანოთ კითხვების გარკვეული რაოდენობა ცალკეული თემის მიხედვით;
- ✓ რამდენიმე სწორპასუხიანი ტესტების შეფასებისას შეიძლება გამოვიყენოთ ან არ გამოვიყენოთ წილობრივი შეფასება;
- ✓ ტესტებში კითხვების ფორმულირების დროს შეიძლება გამოვიყენოთ როგორც სურათი, ასევე აუდიო ან ვიდეო ფაილი;
- ✓ პროგრამა საშუალებას იძლევა, მოვახდინოთ დახურული ტესტებისათვის ლექსიკონის ორგანიზაცია, რის საფუძველზეც პროგრამაში რეალიზებულია ტესტებში გამოყენებული სიტყვის, ფრაზის ან წინადადების სემანტიკური ანალიზი.
- ✓ პროგრამა შესაძლებლობას იძლევა ტესტების ბაზიდან კონკრეტული ტესტირებისთვის (მაგ. მიმდინარე, შუალედური გამოცდის, დასკვნითი გამოცდის...) არჩეული იქნეს ტესტების სასურველი რაოდენობა და ჯგუფები, ყველა ჯერზე შეიცვალოს ტესტების თანმიმდევრობა და შედეგნილობა.

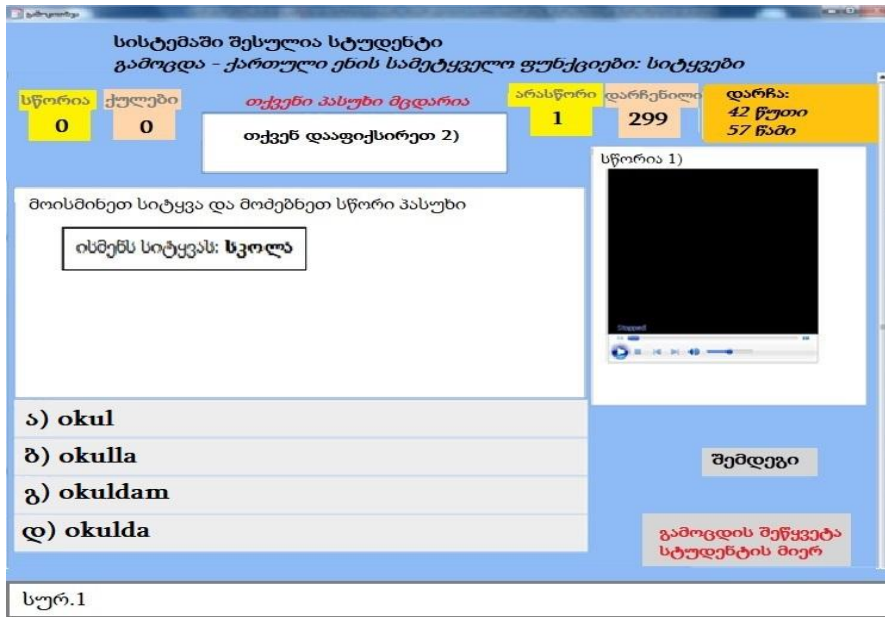
უკანასკნელ წლებში, საკვალიფიკაციო თემაზე მუშაობისას, შესაძლებლობა გვქონდა, ხსენებული კომპიუტერული პროგრამის ბაზაზე დაგვემუშავებინა სისტემა სპეციალურად მოკლევადიანი საგანმანათლებლო პროგრამისთვის „ქართული ენა უცხოელთათვის“. ამჟამად ზეპირი და წერიტი გამოკითხვების გარდა, კომპიუტერული სისტემით ვაფასებთ ქართული ენის აღქმის უნარს, ლექსიკურ მარაგს... შეფასების ელექტრონულ სისტემაში, ბუნებრივია, წარმოდგენილია სასწავლო პროგრამით გათვალისწინებული თანმიმდევრობა ენის სწავლებისა, ანუ ტესტებისთვის გამოყენებული მასალა „მიზმილია“ სასწავლო კურსზე. სასურველი შედეგი მიიღწევა მხოლოდ სისტემატურობით, რაც ნიშნავს დაგეგმვის მკაცრ ლოგიკას, მასალის თანმიმდევრული წესრიგით განლაგებას, სადაც მომდევნო ემყარება წინამავალს და წინამავალი აუცილებლად მოითხოვს შემდეგს. თუ სწავლება-შეფასების დროს ეს პრინციპი დაირღვა, შესასწავლი მასალის ათვისება საგრძნობლად რთულდება და ზოგჯერ შეუძლებელიც ხდება. შესაბამისად, ყველა ტესტირება დაგეგმილია და მოიცავს კონკრეტულ მასალას. მსმენელს ეძლევა შესაძლებლობა, კომპიუტერის დახმარებით მუდმივად იმუშაოს კითხვის, წერის, ზეპირმეტყველების, განსაკუთრებით, მოსმენის და გაგების უნარების სრულყოფაზე. ამ მიზნით საკონტროლო ტესტების შეკითხვა წარმოდგენილია აუდიო

ვაილის სახით, ანუ სტუდენტი ისმენს ტესტის შეკითხვას და სავარაუდო პასუხებიდან პოულობს სწორ პასუხს, პასუხებს. სტრუქტურისა და თემატური რკალეების მიხედვით შეიძლება გამოვყოთ რამდენიმე მიმართულება:

- ✓ ისმენს სიტყვას ქართულად და თარგმნის მშობლიურ ენაზე ან პირიქით;
- ✓ ისმენს ფრაზას ქართულად და თარგმნის მშობლიურ ენაზე ან პირიქით;
- ✓ ისმენს კითხვას ქართულად და პოულობს სავარაუდო პასუხებიდან სწორ პასუხს.

ამგვარი მიდგომა საშუალებას გვაძლევს ასევე შევამოწმოთ: რამდენად ადეკვატურად აღიქვამს სტუდენტი სიტყვას ან ფრაზას; სწორად აღიქვამს თუ არა ამა თუ იმ ფორმას, სიტყვათა შეთანხმებებს და ა.შ.

მაგალითად, სურ. N1-ზე მოცემულ შემთხვევაში სტუდენტი ისმენს სიტყვას „სკოლა“. მის მშობლიურ ენაზე მოცემულ პასუხების ვარიანტებში უნდა მონახოს შესატყვისი. თუ

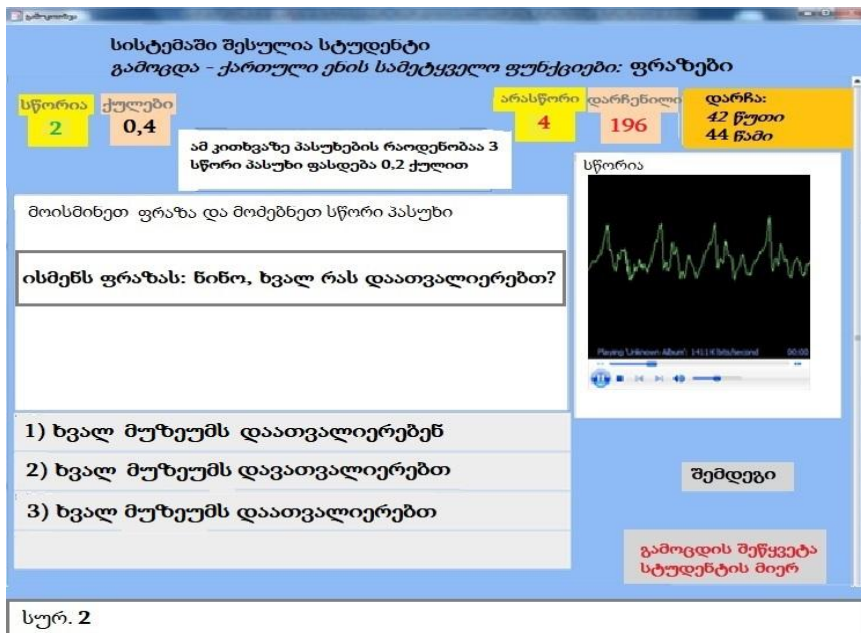
შერჩეული პასუხი არ არის სწორი, სისტემა აძლევს შესაბამის შეტყობინებას.

განსაკუთრებულად ეფექტურია მოცემული სტრატეგია ლექსიკაზე მუშაობის დროს. სტუდენტი მუდმივად მუშაობს კომპიუტერთან და ტესტების შესაბამის ბაზასთან.

ლექსიკური მარაგის ზრდის კვალობაზე

ფართოვდება მიწოდებული ტესტების რაოდენობა. ბუნებრივია, ელექტრონული სისტემის სათანადო მომზადებას წინ უძღვის მნიშვნელოვანი სამუშაო: აუცილებელია განისაზღვროს ნაცნობი სიტყვების რაოდენობა და ახალი სიტყვების მატების დინამიკა.

მე-2 სურათზე მოცემულია ფრაგმენტი, როცა სტუდენტი ისმენს არა სიტყვას, არამედ

წინადადებას (ამ შემთხვევაში კითხვას): „ნინო ხვალ რას დაათვალიერებთ?“

სტუდენტმა პასუხების ვარიანტებში (რომლებიც ამჯერად ქართულ ენაზეა მოცემული) უნდა მონახოს წინადადება, რომელიც ზუსტად შეესაბამება დასმულ შეკითხვას: „ხვალ მუზეუმს დავათვალიერებთ“.

ეს საშუალებას აძლევს სტუდენტს არა

მართო შეამოწმოს თავისი ცოდნა, არამედ ისწავლოს სიტყვის ან ფრაზის სწორი მნიშვნელობა. სიტყვის ან ფრაზის სწორად აღთქმისათვის სტუდენტს საშუალება აქვს, ერთი და იგივე სიტყვა ან ფრაზა მოისმინოს რამდენჯერმე და შემდეგ გასცეს პასუხი შეკითხვას.

შეფასების მოცემული სისტემა ორიენტირებულია, როგორც აღვნიშნეთ, უპირველესად, მოსმენის და გაგების უნარის განვითარებაზე. ენის შემსწავლელმა მოსმენილი ტექსტი შეიძლება სხვადასხვანაირად გაიგოს. ტექსტის გაგება აქტიური, სუბიექტური პროცესია, რომელიც დამოკიდებულია პიროვნულ ფაქტორებზე, როგორცაა: მეორე ენის შესწავლის მოტივაცია, ტექსტის ტიპებისა და აგებულების (სტრუქტურის) ცოდნა, გაგების კომპეტენცია მშობლიურ ენაში, დამახსოვრების უნარი და სხვა.

სპეციალისტები მიიჩნევენ, რომ ზეპირი მეტყველების აღქმა-გაგებისა და მასთან დაკავშირებული ფონეტიკურ-ფონოლოგიური კომპეტენციის გარეშე მეორე ენის შემსწავლელები უცხოენოვან გარემოში ელემენტარულ დონეზე კომუნიკაციასაც ვერ გაართმევენ თავს. „ემპირიული გამოკვლევებით დასტურდება, რომ „მოსმენას“ ენის ყოველდღიური გამოყენების დროს წამყვანი ფუნქცია აკისრია - 42%. მას მოსდევს „ლაპარაკი“ - 32%, „კითხვა“ - 15% და „წერა“ - 11% (ნოინერი, ჰუნფელდი, 1993: 37). ის ფაქტი, რომ მოსმენა, როგორც რეცეფციული უნარი, წარმოადგენს საფუძველს პროდუცირებისათვის, ლაპარაკისთვის, განსაკუთრებით გასათვალისწინებელია მეორე ენის გაკვეთილზე. ამიტომ, ერთი მხრივ, უნდა ვიზრუნოთ აუდიო და კომპიუტერული ტექნიკისა და უახლესი მეთოდოლოგიის გამოყენებით მოსმენის უნარ-ჩვევების ჩამოყალიბებაზე, მეორე მხრივ კი, მხედველობაში უნდა მივიღოთ ზეპირი მეტყველების გაგებასთან დაკავშირებული სირთულეები. ამ სირთულეების ანალიზის ბაზაზე შესაძლებელი გახდება როგორც ენის შემსწავლელთა მიზნების გათვალისწინება, სასწავლო მასალის სწორი შერჩევა და გამოყენება სწავლებისა და სწავლის პროცესში, ასევე, შეფასების ტესტების კორექტული შედგენა და ობიექტური შეფასება.

ლიტერატურა:

1. გაბუნია, ინასარიძე... 2011: გაბუნია კ., ინასარიძე მ., წერეთელი მ., ენის შეფასება და ტესტირება, თბილისი
2. გოჩიტაშვილი... 2010: გოჩიტაშვილი ქ., ლომინაძე თ., მანჯგალაძე მ., ენის ელექტრონული სწავლება და ვირტუალური სასწავლო გარემო, ვერბალური კომუნიკაციური ტექნოლოგიები, (127-132), თბილისი
3. გოჩიტაშვილი, 2013: გოჩიტაშვილი ქ., საინფორმაციო ტექნოლოგიები უცხო ენის სწავლა/სწავლების პროცესში, საერთაშორისო ჟურნალი მულტილინგვური განათლებისთვის, N 2, თბილისი, www.multilingualeducation.org

Some Issues of Electronic Teaching and Assessment System in Non-Georgian Speaking Groups

Chokharadze Mariam
Shota Rustaveli State University, Batumi

Abstract

Assessment plays an important role in the planning and implementation process of teaching. Assessment is a continuous process of collecting, recording and analyzing quality data to achieve learning objectives, a consistent study of the success and progress of language learners.

In this paper we discuss the issues of teaching and assessment of Georgian as a foreign language. First of all, we will discuss some strategies related to learning process. We will present our innovation in the assessment system. This is a novelty that we have worked on with our colleagues at Batumi Shota Rustaveli State University within the short-term educational program “Georgian Language for Foreigners”.

In this work we will discuss about how to use the electronic resources to develop specific language competencies and assess the knowledge based on relevant materials. We note that the article mainly reflects our personal experience, which we have accumulated in the teaching process, the innovations that we have tried to introduce to groups of non-Georgian listeners.

Keywords: teaching, assessment, listening, understanding, comprehension.